INTEGRAREA COPIILOR CU C.E.S. ŞI ACCEPTAREA DIVERSITĂŢII

Profesor consilier școlar Ramona Găină
C.J.R.A.E. Vrancea

Educaţia pentru toţi copiii este o cerinţă fermă şi clară a epocii noastre, determinată de nevoile acute ale timpului prezent. În filozofia lumii moderne, materializată în politici educaţionale naţionale şi internaţionale, se caută răspuns la întrebările fireşti care doresc să exemplifice îngrijorarea faţă de viitorul lumii. Procesul educativ trebuie să se adreseze tuturor, şi să se concentreze pe soluţii rapide şi adecvate la adaptarea faţă de diversitatea şi unicitatea umană. Argumentul cel mai important în favoarea educaţiei pentru toţi este în chiar componenta diversă şi complexă a lumii moderne. Societatea se caracterizează prin diversitate şi unicitate iar educaţia se confruntă cu acest adevăr şi este firesc să se adreseze tuturor, pentru că societatea este alcătuită din toţi.

În Declaraţia Conferinţei UNESCO de la Salamanca din 1994 se spune că*:„Şcolile obişnuite cu o orientare incluzivă reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare, care creează condiţii primitoare, construiesc o societate incluzivă şi oferă forme de educaţie pentru toţi; mai mult, ele asigură o educaţie eficientă pentru majoritatea copiilor şi îmbunătăţesc eficienţa şi rentabilitatea întregului sistem de învăţământ."*A apărut ideea de integrare educativă, ca reflex al curentului integrativ global din societate şi educaţie integrată, ca practică efectivă şi concretă, reprezentând, în mod indubitabil, ceva nou şi original, surprinzător şi controversă, pe fondul tradiţionalismului de secole al educaţiei.

„Școlile trebuie să primească toți copiii indiferent de starea lor fizică, intelectuală, socială, emoțională, lingvistică sau oricare alta. Aici trebuie cuprinși și copiii cu dizabilități, și copiii talentați, și copiii din zonele rurale izolate și cei din populațiile nomade, și copiii minorităților lingvistice, etnice sau culturale, precum și copiii din alte grupuri sau zone marginale" (*Cadrul de acțiune privind cerințele educative speciale, UNESCO / Conferința de la Salamanca, 1994, p.6*)

Conceptul de CES corespunde unei abordări care:

- postulează ideea că fiecare copil este unic;
- admite / demonstrează faptul că orice copil poate învăţa;
- valorizează unicitatea tipului de învăţare determinată de particularităţile individuale;
- cultivă diversitatea copiilor ca un mijloc de învăţare care sprijină şi întăreşte învăţarea dacă este folosită adecvat;
- consideră curriculum-ul şcolar ca un instrument flexibil, adaptabil la nevoile / cerinţele elevilor.

Orice copil are o serie de particularităţi, caracteristici care se referă la modul, stilul, ritmul şi specificul învăţării sale. În acelaşi timp o serie de copii au particularităţi ce presupun un sprijin suplimentar, activităţi specifice pentru realizarea sarcinilor de învăţare; este vorba de ***cerinţe speciale***, diferite de ale majorităţii copiilor şi care determină măsuri specifice. Cerinţe speciale poate avea orice om/copil în anumite perioade, pentru că cerinţele speciale acoperă o realitate extrem de variată, complexă şi dinamică - de la probleme simple, determinate de dezvoltarea tipică a individualităţii şi persoanei, până la problemele unice, care nu se pot rezolva decât cu o intervenţie specială şi specifică.

Educaţia integrată se referă la faptul că toţi copiii trebuie să înveţe împreună în medii cât mai aproape de contextul normal al vieţii şi nu în medii separate. Fiecare copil trebuie integrat într-un program adecvat de educaţie, are dreptul să meargă la grădiniţă/şcoală unde merg toţi copiii din vecinătatea sa, iar grădiniţa/şcoala să răspundă nevoilor sale educative.

Clasa incluzivă este caracterizată de diversitate, din perspectiva diferenţelor de dezvoltare, stil de învăţare şi alte particularităţi ale copiilor care o alcătuiesc. Practic, diversitatea asigură bogăţia unui grup şi duce la o mai atentă privire asupra educaţiei incluzive . Astfel, ajungem să precizăm că o grupă/clasă în care este acceptată diversitatea şi se lucrează pentru a răspunde nevoilor educaţionale ale fiecărui copil este o grupă/clasă incluzivă. Unul dintre obiectivele care stau la baza clasei incluzive este asigurarea unui mediu prietenos, flexibil şi deschis pentru fiecare copil şi pentru clasa întreagă. Altfel spus, şcolile incluzive sunt acele şcoli deschise, prietenoase în care se urmăreşte flexibilizarea curriculumului, ameliorarea calităţii procesului de predare-învăţare, evaluare permanentă şi formativă a elevilor, precum şi parteneriatul educaţional, iar educaţia incluzivă se referă în esenţă la înlăturarea tuturor barierelor în învăţare şi asigurarea participării tuturor celor aflaţi în situaţii de risc sau vulnerabilitate la excludere şi marginalizare.

O şcoală incluzivă se adaptează nevoilor şi particularităţilor copiilor. Centrul preocupărilor este în a oferi ocazii de învăţare şi dezvoltare fiecăruia în parte, pentru că fiecare este important. Curriculumul este flexibil, deschis şi permite adaptări succesive. Nu copilul se conformează curriculumului, ci acesta este un instrument pentru a sprijini dezvoltarea lui. Devine mai important să stabilim procesul prin care se dezvoltă competenţele, capacităţile, cunoştinţele, comportamentele şi atitudinile, decât conţinutul prin care o facem.

Pentru a asigura un mediu şcolar incluziv, unde diversitatea va fi acceptată şi valorizată, copiii trebuie să înveţe să fie prieten cu copiii cu CES. şi să descopere şarmul discret al dizabilităţii. Iată câteva idei în acest sens:

- Ia iniţiativă de a-l/o include - prietenul tău s-ar putea să îşi dorească cu disperare să fie inclus şi să nu ştie cum să ţi-o spună. Spune-i exact ce vrei să facă.

- Găseşte interese comune. Va fi mult mai uşor să vorbiţi despre ceva sau să vă împărtăşiţi preferinţele.
- Fiţi insistent şi răbdător. Aminteşte-ţi că prietenul tău cu CES are nevoie de mai mult timp pentru a răspunde decât alţi copii. Nu înseamnă că el/ea nu este interesat.
- Comunică într-o manieră clară. Vorbeşte cu o viteză şi un volum rezonabile. Ar putea fi de ajutor să foloseşti propoziţii scurte. Foloseşte de asemenea gesturi, imagini şi expresii faciale care să vă ajute să comunicaţi.
- Luaţi-i apărarea. Dacă vezi pe cineva că îl tachinează sau îl abuzează fizic pe un copil cu CES, ia atitudine şi spune-i persoanei că nu este frumos.
- Ţine cont de sensibilitatea lui senzorială. Prietenul tău s-ar putea să nu se simtă în largul lui în anumite situaţii sau locuri. Întreabă-l /o dacă este în regulă , câteodată el/ea s-ar putea să simtă nevoia unei pauze.
- Oferă feedback. Dacă prietenul tău face ceva nepotrivit, este în regulă să-i spui acest lucru, dar într-o manieră amabilă, doar asigură-te că îi spui care este lucrul potrivit , pentru că s-ar putea să nu ştie.
- Nu te teme. Prietenul tău este un copil ca şi tine care are nevoie de ajutor. Acceptă-i diferenţele şi respectă-i punctele forte aşa cum a-i face-o pentru orice alt prieten.
- Tratează-l ca pe orice altă persoană şi vorbeşte cu el ca şi cum a-i face-o cu oricare dintre prietenii tăi. Nu fi prea formal şi nu-i vorbi ca unui copil mic.
- Nu-l tachina. Câteodată el s-ar putea să nu înţeleagă tachinarea sau câteodată ar putea crede că eşti prietenos, când tu de fapt nu eşti. Dacă alţi copii îl tachinează ia-i deoparte şi spune-le că nu e bine ce fac.
- Include-l în activităţi de grup cum ar fi jocurile şi sporturile de echipă, dacă poate. Cere-i să faceţi lucruri împreună, dar nu-i explica, arată-i ce să facă pentru a te putea imita.
- Nu-l ignora chiar dacă tu crezi că nu te bagă în seamă.
- Află lucruri despre dizabilitatea lui. Citeşte materiale sau cere-i unui profesor sau unui consilier şcolar cărţi despre tulburarea sa. Poţi să-i întrebi şi pe părinţii săi când vă întâlniţi.
- Fii răbdător. Câteodată le ia mai mult timp copiilor cu CES să facă ceva sau să răspundă la o întrebare, s-ar putea să fie nevoie să vorbeşti mai rar când comunici cu el.
- Fă-ţi timp să-l saluţi de fiecare dată când te întâlneşti cu el. Chiar dacă te grăbeşti sau treci pe lângă el pe coridor, e frumos să-l saluţi.
- Nu te teme să te duci la el dacă crezi că are nevoie de ajutor. Nu te grăbi şi întreabă-l ce poţi face ca să-l ajuţi, câteodată el s-ar putea să nu înţeleagă ce s-a întâmplat, dar va fi mai bine odată ce înţelege situaţia.

- Pur şi simplu lucrează cu el şi încearcă să-l ajuţi să înveţe. Acest lucru te va face să te simţi bine şi îl va ajuta şi pe el.
- Încurajează-l să încerce lucruri noi deoarece câteodată s-ar putea să-i fie frică să încerce ceva nou.
- Descoperă ce interese şi abilităţi speciale are şi apoi încearcă să găseşti modalităţi de a-l încuraja să le folosească.
- Spune-i ceva atunci când face lucrurile bine. Poţi să aclami, să-i spui „bate palma"sau pur şi simplu „grozav", pentru că îi place să fie lăudat.

Integrarea şcolară, ca proces, este dificil de realizat în interiorul unui sistem de evaluare bazat pe competiţie, care valorizează doar nivelurile de achiziţii academice ridicate. Interacţiunea pozitivă între copiii cu cerinţe educaţionale speciale şi semenii lor nu are loc automat, doar prin plasarea acestora în medii presupuse incluzive, ci prin evidenţierea beneficiilor pentru copiii tipici a existenţei în clasă a copiilor cu CES:

- *Oportunitatea de a-ţi face prieteni*
- *Dezvoltarea abilităţilor sociale*
- *Creşterea stimei de sine*
- *Dezvoltarea toleranţei şi a răbdării*
- *Dezvoltarea abilităţilor de comunicare verbale şi nonverbale.*
- *Ajung să se simtă confortabil în preajma copiilor/adulţilor cu CES.*

Este necesar ca toată şcoala să se schimbe. Nimeni nu trebuie să se teamă de această abordare, pentru că este vorba, în fapt, de educaţie de calitate, care respectă drepturile tuturor copiilor şi demnitatea dezvoltării fiecăruia, fără a neglija implicarea, dezvoltarea profesională şi valorizarea cadrelor didactice. De aceea trebuie să gândim foarte departe, dar să acţionăm pas cu pas şi cu răbdare pentru a nu uita că în educaţie fiecare „actor" are un rol de jucat şi fiecare... învaţă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ecaterina Vrăşmaş, *Introducerea în educaţia cerinţelor speciale ,Editura Cedis, Bucureşti, 2004*
2. Traian Vrăşmaş, *Învăţământul integrat şi/sau incluziv, Editura Aramis, Bucureşti, 2001*
3. Alois Gherguţ, *Psihopedagogia persoanelor cu cerinţe speciale-strategii diferenţiate şi incluzive în educaţie, Editura Polirom , Bucureşti,2006*